

Asia Pelikuponkien ottelulistojen tietokantasuoja
Hakija Vantaan käräjäoikeus
Annettu 26.4.2001

SELOSTUS ASIASTA**Lausuntopyyntö**

Vantaan käräjäoikeus on 20.10.2000 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa Vantaan käräjäoikeudessa 25.8.1999 vireille tullessa tekijänoikeutta koskevassa riita-asiassa, jossa kantajana on A (jäljempänä A) ja vastaajana B (jäljempänä B). Asiassa on kyse pelikuponkien ottelulistojen tietokantasuojasta.

Käräjäoikeudessa on pidetty asiaa koskevat valmisteluistunnot 16.8.2000 ja 18.9.2000. Riidan kohde on selvitetty valmisteluistuntojen pöytäkirjassa ja asiaan liittyvät oikeudelliset argumentit osapuolten kirjelmässä. Asianosaiset ovat lisäksi antaneet kirjalliset lausumat käräjäoikeudelle. Edellä mainittu materiaali on lausuntopyynnön liitteenä.

Vantaan käräjäoikeus on esittänyt tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset:

- 1) onko lausuntopyynnössä tarkoitettu, vuosittain laadittava ottelujärjestys, josta esimerkkinä on kauden 1998 - 1999 ottelujärjestys, tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 2. kohdan mukainen tietokanta,
- 2) täyttääkö ottelujärjestys tietokantadirektiivin edellytyksen kokoelmasta, joka on järjestetty järjestelmällisellä ja menetelmällisellä tavalla ja johon on varmistettu yksilöllinen pääsy,
- 3) mikä merkitys on sillä, ettei tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 2. kohdassa viitata näihin tietokantadirektiivin edellytyksiin,
- 4) kohdistuvatko lausuntopyynnössä tarkoitetun ottelujärjestyksen laatimiskustannukset tietokannan sisällön keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen vai tiedon luomiseen,
- 5) onko sanotulla merkitystä sen arvioimiseksi, onko kyseessä tietokanta,
- 6) onko B rikkonut tietokantasuojaa käyttämällä eri rahapeleissään lausuntopyynnön liitteenä olevien pelikuponkien mukaisesti otteluja lausuntopyynnössä tarkoitetusta ottelujärjestyksestä,
- 7) onko kuponkeja tarkasteltava yksittäisinä vai pelikauden aikana julkaistavien kuponkien kokonaisuutena,

8) vaikuttavatko asian arviointiin Helsingin hovioikeuden tuomiosta ilmenevät seikat siitä, että kupongit valmistetaan vasta vähän aikaa ennen pelejä ja että tiedot tarkastetaan suoraan jalkapalloseuroista, että kupongeissa on eroavuuksia alkuperäiseen ottelujärjestykseen nähden ja ettei niillä ole jälkeempään käyttöä ja

9) mikä merkitys loukkausta harkittaessa on tietokantadirektiivin 7 artiklan 5. kohdalla.

Taustaa

Vantaan kärjäoikeus on antanut 17.6.1996 tuomion tekijänoikeutta koskevassa riita-asiassa (tuomio nro 5507, asia nro 94/8994), jossa kantajana oli A ja vastaajana B. Asiassa oli kyse pelikuponkien ottelulistojen tekijänoikeus- ja luettelosuojasta. Vantaan kärjäoikeus pyysi asiassa tekijänoikeusneuvoston lausunnon (lausunto 1996:5, pelikuponkien ottelulistojen tekijänoikeussuoja).

Helsingin hovioikeus on antanut asiassa tuomion 9.4.1998 (tuomio nro 1145, asia nro S 96/1304). Korkein oikeus ei myöntänyt asiassa valituslupaa, joten hovioikeuden tuomio on lainvoimainen.

Hovioikeus katsoi tuomiossaan kärjäoikeuden tavoin, että A:n valmistama, englantilaisten jalkapalloliigojen jalkapallo-ottelujen ottelujärjestyksiä sisältänyt lista sai Tekijäl 49 §:ssä tarkoitettua luettelosuojaa.

B käytti pelikauden aikana laatimissaan kupongeissa otteita A:n suojatusta listasta. Kärjäoikeus katsoi, ettei yksittäinen pelikuponki sinänsä loukannut luettelosuojaa. Kärjäoikeus katsoi kuitenkin pelikauden aikana julkaistut kupongit (40 yhden viikon välein julkaistua kuponkia) yhdeksi kokonaisuudeksi, jonka se katsoi loukkaavan A:n listan luettelosuojaa siltä osin kuin tuosta listasta oli jäljennetty pelikuponkeihin valioliiigaa koskeva osuus. Tämä osuus muodosti olennaisen osan A:n suojatusta listasta.

Hovioikeus muutti kärjäoikeuden tuomiota siltä osin kuin kärjäoikeus oli katsonut B:n loukanneen luettelosuojaa. Hovioikeus totesi perustelunaan, että pelikuponkien laatimisessa käytettiin useista eri lähteistä, kuten uutistoimistoista ja lehdistöstä, saatavia tietoja, jotka vielä tarkastettiin mm. jalkapalloseuroista. Pelikupongeissa ja A:n listassa oli lisäksi eroavaisuuksia. Hovioikeus katsoi, ettei pelikauden aikana julkaistavia pelikuponkeja ollut pidettävä yhtenä kokonaisuutena arvioitaessa B:n menettelyä ja ettei niiden julkaiseminen miltään osin loukannut A:n luettelosuojaa.

Uudessa, 25.8.1999 Vantaan kärjäoikeudessa vireille tulleessa oikeudenkäynnissä, jota käydään samojen osapuolten kesken, on kyse samasta asiasta, mutta sitä ajetaan eri kanneperusteella eli tietokantasuojan mahdollisen loukkauksen johdosta.

Kantajan näkemys asiasta

Kantaja on vaatinut käräjäoikeutta vahvistamaan, että B on 1.1.1998 lukien käyttänyt ilman lupaa vakioveikkauksessa, tulosvedossa, pitkävedossa ja monivedossa tietokantaa, joka muodostuu Englannin jalkapalloliigojen ottelujärjestyksestä. Kantaja on lisäksi vaatinut käräjäoikeutta vahvistamaan, että B:ta on kiellettävä käyttämästä rahapeleissään otteita sanotusta tietokannasta.

FA Premier League muodostaa ylimmän divisioonan englantilaisessa jalkapallossa ja siinä pelaa 22 joukkuetta. The Football League käsittää divisioonat 1 - 3 ja niissä pelaa kaikkiaan 70 joukkuetta. Otteluita pelataan yhden sesongin aikana kaikkiaan 2028 kappaletta. Perustietona ennen ottelujärjestyksen laatimista ovat ne joukkueet, jotka kussakin divisioonassa pelaavat ja se, että ne pelaavat kukin toisiaan vastaan yhden kotiottelun ja yhden vierasottelun.

FA Premier Leaguen ja The Football Leaguen laatima ottelujärjestys muodostaa tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 2. kohdan mukaisen tietokannan. Se on EU:n tietokantadirektiivin 96/9/EY 1 artiklan 2. kappaleen edellyttämällä tavalla tietojen kokoelma, joka on järjestetty järjestelmällisellä ja menetelmällisellä tavalla ja johon on varmistettu yksilöllinen pääsy.

Ottelujärjestyksen laatiminen kestää noin yhden vuoden ja tapahtuu edelleen samalla tavoin kuin Helsingin hovioikeuden 9.4.1998 antamasta tuomiosta ilmenee. Tuossa tuomiossa esitetystä selvityksestä käy ilmi, että ottelujärjestyksen laatiminen täyttää myös tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 2. kohdan ja EU:n tietokantadirektiivin 7 artiklan 1. kappaleen mukaisen vaatimuksen huomattavasta panostuksesta/investoinnista.

Direktiivin 7 artikla kieltää tietokannan koko sisällön tai sen laadullisesti ja/tai määrällisesti olennaisen osan kopioinnin ja/tai uudelleenkäytön. 7 artiklan 2a. kohdan mukaan kopioinnilla tarkoitetaan tietokannan koko sisällön tai se olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennusalueelta toiselle millä tavalla ja missä muodossa tahansa. Tekijänoikeuslain 49 §:n 2 momentin mukaan tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa kielletään tietokannan sisällön epäolennaisien osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, jotka voisivat johtaa tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin ja jotka voisivat aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille. Direktiivin johdannon 40. kohdan mukaan tietokantasuojan tarkoitus on suojata myös tietokannan sisältöä.

B rikkoo tätä tietokantasuojaa käyttämällä jalkapallosesongin aikana taloudellisesti hyödykseen ottelujärjestyksen sisällön kokonaisuudessaan tai ainakin olennaisilta osin. Jo viikon pelikierros on laadullisesti ja määrällisesti olennainen osa ottelujärjestyksestä. Kun pelikausi arvioidaan kokonaisuutena, kyse on järjestelmällisestä hyväksikäytöstä, joka aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa kantajan laillisille eduille.

B voisi teknisesti saada tiedot ottelujärjestyksestä esimerkiksi lehdistä, mutta näiden tietojen lähteenä on kantajan tekemä ottelujärjestys, ja tietojen käyttämiseen tarvitaan kantajan lupa.

Vastaajan näkemys asiasta

Vastaajan mukaan kantajan ottelujärjestys on tietojen kokoelma, mutta se ei ole tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentin 2. kohdan ja EU:n tietokantadirektiivin 1 artiklan 2. kohdassa tarkoitettu tietokanta.

Tietokantasuojan saaminen edellyttää, että tietokanta täyttää myös tekijänoikeuslain ja direktiivin vaatimuksen huomattavasta panostuksesta/investoinnista. Investointien tulee direktiivin mukaan kohdistua tietokannan sisällön keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen. Ottelujärjestyksen suunnitteluun kohdistuvat investoinnit perustuvat siihen, että otteluista pyritään saamaan urheilullisesti ja liiketaloudellisesti onnistuneita. Investointien perustana ei siten ole tietokantasuojan edellyttämä tietojen kokoaminen tietokannaksi, vaan tietojen luominen. Tietokanta ei siten täytä direktiivin ja lainsäädännön edellytystä, eikä se saa tietokantojen erityissuojaa.

B ei ole rikkonut tietokantasuojaa, vaikka ottelujärjestys katsottaisiin tietokannaksi. Mahdollista loukkausta on arvioitava verraten yksittäisiä kuponkeja ja ottelujärjestyksiä. Direktiivin ja tekijänoikeuslain mukaan luvanvaraista on tietokannan tai sen olennaisen osan kopioiminen tai yleisön saataviin saattaminen, ei tietojen käyttö. B kerää tiedot kuponkeihin siten kuin mainitussa hovioikeuden päätöksessä on todettu. B ei ole toiminnassaan käyttänyt kantajan tietokantaa tai sen olennaista osaa, vaan laajasti saatavilla olevia tietoja.

Direktiivin 7 artiklan 5. kohdan säännös soveltuu esimerkiksi tilanteisiin, joissa toinen valmistaa kilpailevan tietokannan kopioimalla järjestelmällisesti olennaisia osia alkuperäisestä tietokannasta. Vapaasti saatavilla olevien tietojen käyttäminen ei ole tällaista epäolennaisten osien systemaattista kopiointia tai yleisön saataviin saattamista.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu ottelujärjestys

Lausuntopyynnössä tarkoitettu ottelujärjestys on esimerkkinä vuoden 1998-1999 ottelujärjestys. Ottelujärjestys on lausuntopyynnön liitteenä.

Ottelujärjestyksestä ilmenevät ne päivämäärät, jolloin ottelut on sovittu pelattaviksi. Kunkin ottelupäivän alle on sarjoittain (neljä sarjaa) listattu tuona päivänä pelattaviksi sovitut ottelut. Kokonaisuuteen sisältyy siten neljä eri ottelujärjestyslistaa. Joukkueparit on ilmoitettu muodossa joukkue X v joukkue Y (esim. Liverpool v Arsenal). Joidenkin joukkueparien kohdalla on lisäksi ilmoitettu poikkeuksellinen ottelun alkamisaika. Joukkuepareja on listattu yhteensä 2.028 kappaletta.

A on ilmoittanut, että se vaatii suojaa sähköisesti tallennetussa muodossa olevalle ottelujärjestykselle, eikä lausuntopyynnön liitteenä olevalle, paperimuotoiselle ottelujärjestykselle.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tietokantojen suojasta

Tietokanta voi saada suojaa joko tekijänoikeuden, luettelosuojan tai tietokantojen erityissuojan perusteella. Tietokantoja kohdellaan tekijänoikeuslaissa (TekijäL, 404/1961) joko teoksina (TekijäL 1 §), kokoomateoksina (TekijäL 5 §), luetteloina (TekijäL 49.1,1 §) tai erityissuojaa nauttivina tietokantoina (TekijäL 49.1,2 §).

TekijäL 49 §:n 1 momentin 2. kohdan mukainen tietokantojen erityissuoja lisättiin TekijäL:iin lainmuutoksella 1998/250, joka tuli voimaan 15.4.1998. TekijäL saatettiin muutoksella vastaamaan tietokantojen oikeudellisesta suojasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 96/9/EY (jäljempänä direktiivi).

Suojaa sovelletaan kaikista Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin tietokantoihin. Lainmuutoksen myötä suojatuksi tuli tietokantoja, jotka eivät aikaisemmin ole olleet suojattuja sekä tietokantoja, joiden suoja oli jo lakannut. (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 2)

TekijäL 49.1,2 §:n mukaan sillä, joka on valmistanut tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

Tällä TekijäL:n säännöksellä toteutetaan direktiivin 7 artiklan 1. kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä tietokannan valmistajalle oikeus kieltää sellaisen tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia, koko sisällön tai laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö.

Kopioinnilla tarkoitetaan tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennusalustalta toiselle millä tavalla ja missä muodossa tahansa (7 artiklan 2. kohta).

Uudelleenkäytöllä tarkoitetaan tietokannan sisällön tai sen olennaisen osan mitä tahansa saattamista yleisön saataville esimerkiksi kopioita levittämällä (7 artiklan 3. kohta).

Direktiivin 7 artiklan 5. kohdan mukaan tietokannan sisällön epäolennaisien osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, jotka voisivat johtaa tämän tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin ja jotka voisivat aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille, eivät ole sallittuja. Säännös viittaa tilanteisiin, joissa tietokannan epäolennaisien osien käyttäminen yhteensä johtaa tietokannan olennaisen osan käyttämiseen, ja edellyttää siis oikeudenhaltijan suostumusta. (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 12)

Direktiivissä tietokannalla tarkoitetaan "teosten, tietojen ja muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, joka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy" (1 artikla 2. kohta).

Direktiivin johdanto-osassa on direktiivin soveltamisalaa selventäviä huomautuksia. Johdanto-osan 17. kohdan mukaan "tietokannalla tarkoitetaan kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosi-asioita ja tietoja sisältäviä kokoelmia". Kirjallisen tms. teoksen tallentaminen sellaisenaan ei kuitenkaan kuulu direktiivin soveltamisalaan (johdanto-osa, 17. kohta, viimeinen lause).

Johdanto-osan 21. kohdan mukaan direktiivissä tarkoitettu suoja koskee tietokantoja, joissa teokset, tiedot tai muu aineisto on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla. Suojan saaminen ei kuitenkaan edellytä, että nämä aineistot on fyysisesti tallennettu muistiin jäsenneyllä tavalla.

Direktiivin 1 artiklan 1. kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan kaikenmuotoisten tietokantojen oikeudelliseen suojaan. Johdanto-osan 14. kohdan mukaan tietokantadirektiivin antama suoja olisi ulotettava koskemaan myös muussa kuin elektronisessa muodossa olevia tietokantoja.

TekijäL 49 § tai TekijäL:n esityöt eivät sisällä tietokannan määritelmää. Tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9/EY säännöksiä sovelletaan vain tietokantoihin, jotka ovat direktiivin 1 artiklan 2. kohdan määritelmän mukaisia. Suomen tekijänoikeuslakia voidaan kuitenkin soveltaa myös tietokantoihin, jotka eivät täytä kaikkia määritelmän edellytyksiä. Direktiivi ei aseta tähän estettä. (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 8 - 9)

Tietokannan keskeisiin ominaisuuksiin kuuluu, että tietokantaan kootut tiedot ovat jonkin järjestelmän avulla helposti ja nopeasti haettavissa. TekijäL:n 49.1,2 §:n nojalla suojaa saava tietokanta voi olla tulostettu tai alunperin tuotettu paperille tai muulle vastaavalle alustalle tai välineelle. Ei ole välttämätöntä, että tietokanta olisi tietokoneen muistissa tai muulla digitaalisella tallenteella. Suomen tekijänoikeuslaki on ongelmitta sovellettavissa sekä digitaalisessa että muussa muodossa oleviin tietokantoihin. (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 6)

Jotta tietokanta saisi suojaa, sen sisällön keräämisen, varmistamisen tai esittämisen on pitänyt edellyttää määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa panostusta. Suojan edellyttämä panostus voi muodostua rahoituksesta ja/tai ajan, vaivannäön ja energian käytöstä (direktiivin johdanto-osa, 41. kohta). Suoja ei koske sellaisia tietokannan osia, jotka eivät ole laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisia. Suoja ei siten kohdistu esimerkiksi tietokannan sisältämiin yksittäisiin tietoihin. (Hallituksen esitys eduskunnalle 1997/170, s. 12)

TekijäL 49 §:n 1 momentin 2. kohdan mukainen suoja tulee tietokannan valmistajan hyväksi. Direktiivin johdanto-osan 41. kohdan mukaan tietokannan valmistajana pidetään henkilöä, jonka aloitteesta ja riskillä investoinnit tehdään. Käytännössä valmistajana pidetään sitä yritystä, jonka piirissä tietokanta tuotetaan.

Tietokantasuoja on TekijäL 49 §:n 3 momentin mukaan voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin. Suoja päättyy kuitenkin viimeistään, kun työn valmistumisvuodesta on kulunut 15 vuotta.

Jos tietokantaan tehdään muutoksia tai täydennyksiä, se voidaan - tapauskohtaisesti harkiten - katsoa uudeksi tietokannaksi, jolle lasketaan oma suoja-aikansa.

Lakia 1998/250, jolla tietokantojen erityissuoja lisättiin TekijäL:iin, sovelletaan sen voimaantulosäännösten mukaan myös lain 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen lain voimaantuloa. Siten jo ennen 15.4.1998 valmistettu tietokanta saa TekijäL 49.1,2 §:n edellytysten täytyessä tietokantojen erityissuojaa. Ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan kuitenkin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ne TekijäL 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteet, jotka on valmistettu 31.12.1982 jälkeen, ovat erityisen voimaantulosäännöksen mukaan suojattuja 1.1.2013 saakka.

Tekijänoikeusneuvoston aikaisempia tietokantojen suojaa koskevia lausuntoja

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt tietokantojen suojaa lausunnoissaan 1999:13 (tietokannan tekijänoikeudellinen suoja), 1999:15 (tekijänoikeudet harjututkimuksen yhteydessä syntyneeseen aineistoon) ja 1999:17 (tietokannan tekijänoikeudellinen suoja).

Lausunnossa 1999:13 oli kyse tietokannasta, joka sisälsi tietoja yli kahdeksastatuhannesta klassisesta ja nykymusiikin sävellyksestä sekä yli kymmenestä tuhannesta tällaista musiikkia sisältävästä CD-julkaisusta. Pääasiallisena valintaperusteena tietokantaan sisällytettäville julkaisuille oli ollut, että ne olivat saaneet jossakin käytetyssä lähteessä erityisen hyvät arvostelut. Tietokantaan sisältyi viisi taulukkoa, joiden avulla tietokannan käyttäjä saattoi saada tietoa kustakin sävellyksestä, sen esityksistä, esityksen saamista arvosteluista sekä julkaisuista, joissa esitystä oli käsitelty. Tietokannan aikaansaamiseen oli tarvittu arviolta 3 - 4 henkilötyövuotta.

Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että lausuntopyynnössä tarkoitettu tietojen kokoelma sai TekijäL 49.1,1 §:n momentin nojalla suojaa työnä, jossa oli yhdistelty suuri määrä tietoja. Sama tietojen kokoelma sai lisäksi suojaa TekijäL 49.1,2 §:n nojalla tietokannana, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen ja esittäminen oli edellyttänyt huomattavaa panostusta.

Tekijänoikeusneuvosto totesi lausunnossaan, että TekijäL 49.1,2 §:ssä tarkoitettu tietokanta voi olla esimerkiksi suuren määrän CD-levyjen sisällys- ja arvostelutietoja sisältävä, järjestelmällisellä tavalla esitetty työ, joka on joko paperilla tai elektronisessa muodossa. Tietokannan valmistajan TekijäL 49.1,2 §:n mukaiseen yksinoikeuteen kuului esimerkiksi lausuntopyynnössä tarkoitettujen tietokannan tai sen olennaisen osan siirtäminen osaksi toista tietokantaa.

Lausunnossa 1999:15 oli kyse harjututkimuksen yhteydessä syntyneestä aineistosta. Laaja aineisto sisälsi mm. noin 41.000 Suomen harjuja sekä vesi- ja suomalaisia esittävä diakuvaa ja noin 25.000 mustavalkoista valokuvaa, Suomen harjuja koskevan

kaitafilmiaineiston, peruskartta-arkiston, joka sisälsi harjuja koskevia merkintöjä sekä mikrotietokoneen kovalevylle tallennetun, päivitetyn harjutietokannan, joka sisälsi tietoja yli kahdestatuhannesta tutkitusta harjualueesta.

Tekijänoikeusneuvosto totesi lausunnossaan, että erilaiset harjualueista tehdyt, elektronisessa tai muussa muodossa olevat tiedostot ja tietokannat saattoivat saada suojaa joko TekijäL 1 §:n taikka 49 §:n nojalla. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että yksittäisten tietojen ottaminen TekijäL 49 §:n nojalla suojatusta työstä on tekijänoikeudellisesti vapaata, eikä siihen tarvita oikeudenhaltijan lupaa.

Lausunnossa 1999:17 oli kyse lääketieteellisen väestötutkimuksen tuloksena syntyneistä tietojen kokoelmasta, joka sisälsi lääketieteellisen ja hammaslääketieteellisen osan. Kokoelma sisälsi tietystä väestöryhmästä kyselyjen, haastattelujen ja lääketieteellisten mittausten avulla kerättyjä tietoja, jotka oli kerätty vuosina 1990 - 1992. Kustakin tutkitusta 800 henkilöstä oli kerätty useita satoja eri tietoja. Tietojen avulla oli tarkoitus tutkia mm. diabetesta sekä selkä-, tuki- ja liikuntaelinten sairauksia.

Tekijänoikeusneuvosto totesi lausunnossaan, että lausuntopyynnössä tarkoitettun, tietokoneen muistiin tallennetun kokoelman lääketieteellisessä osassa oli yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Sen tietosisällön kerääminen, esittäminen ja varmistaminen oli edellyttänyt huomattavaa ajallista ja rahallista panostusta sekä vaivanäköä. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että kokoelman lääketieteellistä osaa voitiin pitää TekijäL 49 §:ssä tarkoitettuna työnä, joka sai lainkohdassa tarkoitettua suojaa.

Tekijänoikeusneuvosto totesi, että muu kuin TekijäL 49 §:ssä tarkoitettun työn valmistaja voi valmistaa työstä kappaleita ja saattaa ne yleisön saataviin, jos tämä taho on saanut kyseisiin toimiin työn valmistajan luvan. Työstä voidaan valmistaa kappaleita ja saattaa niitä yleisön saataviin myös TekijäL:n 49.3 §:ssä viitattujen rajoitussäännösten osoittamassa laajuudessa.

Tekijänoikeusneuvosto totesi myös, että jos TekijäL 49 §:n nojalla suojattua työtä hyödynnetään ilman, että siitä valmistetaan kappaleita ja ilman, että näitä kappaleita saatetaan yleisön saataviin, hyödyntämiselle ei ole TekijäL:sta johtuvaa estettä. Usein kuitenkin esimerkiksi tietokoneen muistiin tallennetun työn käyttäminen edellyttää kappaleen valmistamista työstä ja siten lähtökohtaisesti työn valmistajan tai muun oikeudenhaltijan lupaa. Jos suojatun työn käyttäminen tapahtuu ilman kappaleen valmistamista taikka niiden yleisön saataviin saattamista, käytölle ei ole tekijänoikeudellista estettä.

Lausuntopyynnön tapauksessa tietokantaa oli sen kokoamisen jälkeen hyödynnetty mm. siten, että eräät tutkijat olivat kirjoittaneet lääketieteellisiä artikkeleita, joissa oli analysoitu tietokantaan sisältyviä tietoja. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että artikkeleiden aikaansaaminen oli ilmeisesti edellyttänyt lausuntopyynnössä tarkoitettun, TekijäL 49 §:n nojalla suojatun työn käyttöä. Artikkeleiden aikaansaaminen oli myös voinut edellyttää kappaleiden valmistamista suojatusta tietokannasta.

Tekijänoikeusneuvosto totesi, että TekijäL 49 §:ssä tarkoitettusta työstä valmistuu kappale esimerkiksi silloin, kun työ tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennainen osa tallennetaan tietokoneelta levykkeelle tai silloin, kun työ vastaavasti siirretään tietokoneen kovalevyltä toiseen tietokoneeseen. Tekijänoikeusneuvosto analysoi lausunsaan tilanteita, joissa tietokannan käyttäjällä olisi lausuntopyynnön tapauksessa ollut oi-

keus kappaleen valmistamiseen. Tekijänoikeusneuvosto katsoi myös, että mainitut artikkelit sinänsä eivät olleet suojaava saavan tietokannan kappaleita.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

TekijäL 49.1,2 §:n mukaan sillä, joka on valmistanut tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, on yksinomainen oikeus määrätä työn sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

EU:n tietokantadirektiivin 1 artiklan 2. kohdan mukaan tietokannalla tarkoitetaan teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, joka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy. Suomen tekijänoikeuslaki tai sen esityöt eivät sisällä tietokannan määritelmää.

TekijäL:n esitöiden perusteella on selvää, että tietokantasuojaaja voivat Suomen tekijänoikeuslain nojalla saada sekä sähköisessä että muussa muodossa, kuten paperilla, olevat tietokannat. TekijäL:n mukaisen suojan edellytyksenä ei ole, että tietokanta täyttäisi EU:n tietokantadirektiivin 1 artiklan 2. kohdan määritelmän. Tietokantasuojan edellytykset on määritelty TekijäL 49 §:n 1 momentin 2. kohdassa, jonka mukaan suojaava saavat tietokannat, joiden sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Panostus voi muodostua rahoituksesta ja/tai ajan, vaivannäön tai energian käytöstä.

Tekijänoikeusneuvoston näkemyksen mukaan ei ole myöskään olemassa estettä sille, että sama suojan kohde voisi saada suojaava sekä TekijäL 49.1,1 §:n nojalla luettelona että TekijäL 49.1,2 §:n nojalla tietokantana.

Lausuntopyynnössä tarkoitetun ottelujärjestyksen laatimisprosessi käy ilmi Helsingin hovioikeuden 9.4.1998 antamasta tuomiosta (tuomio nro 1145, asia nro S 96/1304). Tekijänoikeusneuvosto katsoo hovioikeuden tuomion perusteella, että lausuntopyynnössä tarkoitettua jalkapallo-ottelujen ottelujärjestyksestä voidaan pitää TekijäL 49 §:n 1 momentin 2. kohdassa tarkoitettuna tietokantana, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Ottelujärjestys saa siten TekijäL 49.1,2 §:ssä tarkoitettua suojaava.

Tietokannan valmistajalla on TekijäL 49.1,2 §:n nojalla yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin. Edellä lausunnossa on selvitetty sitä, ketä pidetään tietokannan valmistajana.

Tietokantasuoja koskee vain tietokannan laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisia osia. Suoja ei koske tietokannan sisältämiä yksittäisiä tietoja, eikä siten estä tällaisten tietojen käyttämistä, jäljentämistä tai yleisön saataviin saattamista. (lausuntopyynnön kysymykset 1 - 5)

EU:n tietokantadirektiivin 7 artiklan 5. kohdan mukaan tietokannan sisällön epäolennaisien osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, jotka voisivat

johtaa tämän tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin ja jotka voisivat aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille, eivät ole sallittuja.

Säännös viittaa tilanteisiin, joissa tietokannan epäolennaisten osien käyttäminen yhteensä johtaa tietokannan olennaisen osan käyttämiseen. Tietokannan laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioiden olennaisen osan käyttäminen valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin kuuluu puolestaan tietokannan valmistajan yksinoikeuden piiriin. Lisäksi tekijänoikeusneuvosto toteaa, että edellä mainitun tietokantadirektiivin 7 artiklan 5. kohdalle ei voida antaa sellaista tulkintavaikutusta, että nyt tarkasteltavan tietokannan tällainen hyväksikäyttö sen nojalla tulkittaisiin kielletyksi TekijäL 49.1,2 §:n mukaan. (kysymys 9)

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että Vantaan käräjäoikeus on antanut edellä lausunnossa mainitun tuomionsa 17.6.1996 ja Helsingin hovioikeus 9.4.1998. Hovioikeuden tuomio on lainvoimainen.

Hovioikeus on tuomiossaan arvioinut B:n menettelyä sen käyttäessä pelikauden aikana pelikupongeissaan otteita lausuntopyynnössä tarkoitettua ottelujärjestystä vastaavasta ottelujärjestyksestä (v. 1994-1995 ja 1998-1999 ottelujärjestykset). Hovioikeus on lisäksi ottanut kantaa menettelyyn, jolla pelikupongit laaditaan (kuponkien laatimisessa käytetään useita eri lähteitä, tietoja tarkastetaan suoraan jalkapalloseuroista ym.). Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan nyt käsillä olevassa lausuntopyynnössä ja oikeudenkäynnissä on kyse saman menettelyn arvioimisesta.

Tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on TekijäL 55 §:n mukaan antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvosto ei voi toimivaltansa puitteissa ratkaista esimerkiksi näyttökysymyksiä.

Tekijänoikeusneuvosto ei siten voi ottaa kantaa siihen, kuinka B laatii pelikuponkinsa ja mistä se saa kuponkien sisältämät tiedot, eikä siihen, onko kuponkeja tarkasteltava yksittäisinä vai pelikauden aikana julkaistavien kuponkien kokonaisuutena. Asiasta on annettu hovioikeuden lainvoimainen tuomio. Tekijänoikeusneuvosto toteaa kuitenkin, että tietokantasuoja ei estä tietokannan sisältämien yksittäisten tietojen käyttämistä, jäljentämistä tai yleisön saataviin saattamista. (kysymykset 7 ja 8)

Vastauksen antaminen siihen, onko B rikkonut tietokantasuojaa käyttämällä eri rahapeliensä pelikupongeissa otteita lausuntopyynnössä tarkoitettua ottelujärjestyksestä, edellyttää myös näytön arvioimista, eikä siten kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan. Tekijänoikeusneuvosto viittaa asian ratkaisemiseksi edellä tässä lausunnossa esitettyyn. (kysymys 6)

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Marit Hohtokari, Ahti Vääntinen, Päivi Liedes, Valtteri Niiranen, Kirsi-Marja Okkonen, Tiina Ryhänen, Kai Nordberg, Arto Alaspää, Keijo Perälä ja Jyrki Nikula.